

Lyssnandets politik

Barns och ungas politiska representation i en tid av restriktiv migrationspolitik

Jonathan Josefsson

The Politics of Listening: the political representation of children and youth in a time of restrictive migration politics

The listening to children and youth has been given a prominent role in today's politics. Surveys and interview studies that focus on young people's experiences are increasingly being used by government authorities and civil society organizations to make possible democratic participation and to suggest new policy initiatives. However, given young people's protests movements on issues such as climate, racism and migration, there are good reasons to reflect more closely on the relationship between the ways in which state authorities represent children and youth and how young people self-organize to represent themselves and claim rights. By comparing the Swedish Children's Ombudpersons annual reports with recent years protests by young Afghan migrants for a right to stay in Sweden, this article points to how right claims of different actors expose problematic tensions in how we conceive of political representation of children and youth in a time of restrictive migration politics.

Introduktion

En av huvudprinciperna i FN:s barnkonvention och i svensk barnrättspolitik sedan årtionden är att barns och ungas åsikter ska tillmätas betydelse. Som ett led i att förverkliga denna princip har "lyssnandet" på barns och ungas erfarenheter, röster och åsikter kommit att få en framträdande roll för att uppmärksamma samhällsproblem och ge legitimitet åt politiska förslag. Myndigheter och andra aktörer inom områden som skola, sjukvård, socialt arbete och det civila samhället har i allt större utsträckning använt sig av enkäter och intervjustudier med barn och unga som underlag för att kunna företräda dem i offentligheten

Jonathan Josefsson är verksam vid Tema Barn, Institutionen för Tema, Linköpings universitet.
E-post: jonathan.josefsson@liu.se

och gentemot beslutsfattare. Givet att barn och unga på grundval av sin ålder inte har samma politiska rättigheter som vuxna medborgare, som att delta i allmänna val eller att vara valbara till politiska församlingar, förefaller istället lyssnandet på barns och ungas erfarenheter ha blivit ett viktigt redskap för att företräda gruppens intressen och skapa möjligheter för demokratiskt inflytande. Samtidigt pekar de senaste årens protester och krav på inflytande i frågor om till exempel klimat, migration, rasism och demokrati hur barn och unga återkommande ifrågasätter de sätt på vilka deras rättigheter och intressen tas till vara i politiken (Bessant 2021, Josefsson & Wall 2020, Pickard 2019). Detta i sin tur aktualiserar frågan om vem som talar å vems vägnar och vilka möjligheter underåriga har att påverka demokratiska beslut i frågor som berör dem.

Ett av de områden som väl illustrerar frågan om hur barns och ungas intressen representeras är migrationspolitiken. I kölvattnet av en alltmer restriktiv migrationspolitik har protester mot utvisningar och stöd för unga asylsökande blivit ett internationellt fenomen. I Sverige och i andra mottagarländer världen över har inte minst unga migranter använt sig av en rad olika strategier som marscher, gatuprotester, blockader och manifestationer på gator och torg, i skolor, utanför myndighetsbyggnader och förvar, och i sociala medier för att hävda sina rättigheter och förhindra deportationer (Nicholls & Fiorito 2015, Corruccer 2012, Patler & Gonzales 2015, Josefsson 2017, Rosenberger et al 2018, Ataç et al 2016, Tyler & Marciniak 2013). Protesterna handlar ofta om att övertyga politiker och statliga myndigheter om att fatta de beslut som krävs för att de ska få stanna i landet, men många gånger handlar de också om rätten att få representera sig själva och tidvis också rätten att ifrågasätta själva legitimiteten hos myndigheter och etablerade politiska institutioner.

I samband med att Hanna Pitkin tilldelades det Skytteanska priset i statsvetenskap 2003 lyfte hon i sitt föredrag bl a fram det inte helt okomplicerade förhållandet mellan representation och demokrati (Pitkin 2004, s. 335ff). Under rubriken "Representation and Democracy: Uneasy Alliance" ifrågasatte Pitkin vad hon beskrev som ett modernt axiom, nämligen att endast representation kan möjliggöra demokrati och att representation och demokrati kan likställas med varandra. Hon underströk de två begreppens motstridiga ursprung. Demokrati i dess grekiska ursprung betonade politisk kamp och direkt deltagande för en begränsad grupp utan minsta koppling till varken mänskliga rättigheter eller representation.

Representation växte fram som en politisk idé och praktik i tidig modern tid, som en skyldighet att delta i statens mobilisering av resurser och som en möjlighet för en regering att utöva administrativ kontroll. Det var först senare som representation kom att bli en fråga om rättigheter och knöts till möjligheten att tala med en självständig röst i de politiska församlingarna. Politisk representation i Pitkins bemärkelse handlar därmed både om hur denna underbygger system för styrning och samtidigt skapar möjligheter för

individens demokratiska deltagande. Detta gäller den vuxna befolkningen såväl som barn, men har tätt sig olika under skilda historiska perioder och aktualiserats av varierande politiska frågor. Ett exempel på detta är de förändringsprocesser som är kopplade till den globala migrationen och hur dessa har påverkat migrationspolitiken och hur gruppen migranter representeras politiskt. När det gäller de unga under 18 år, och asylsökande utländska medborgare, så får frågan om hur de ska representeras i politiken en ytterligare dimension genom att de saknar politiska rättigheter som vuxna svenska medborgare har (som rätten att få rösta och att vara valbara som politiska företrädare), och därmed i större utsträckning är beroende av hur andra aktörer representerar dem i politiken.

Sett i ett svenskt barnrättspolitiskt sammanhang väcker Pitkins resonemang frågor om hur vi kan förstå ett ökat intresse för att lyssna på barn och unga och hur de representeras i politiken. I vilken utsträckning erbjuder den representativa demokratin utrymme för barns och ungas individuella rättigheter och demokratiska deltagande? På vilka sätt har formerna för barns institutionella representation begränsat barns och ungas handlingsutrymme? Vilka möjligheter ges barn och unga att utöva politiskt aktörskap inom ramen för de demokratiska grundstrukturerna, som t.ex. demonstrations- och yttrandefriheten?

I denna artikel kommer jag granska hur Barnombudsmannen som en särskild företrädare för barn och unga under en längre tid har representerat gruppen unga migranter, och hur denna representation förhåller sig till de krav som en grupp av unga migranter från Afghanistan, Ung i Sverige, sedan 2017 har ställt om att få tala i egen sak.

Genom att ställa Barnombudsmannens arbete som företrädare för unga migranternas rättigheter i kontrast till Ung i Sveriges krav på att få representera sig själva, så vill jag sätta ljuset på de olika strategier som har använts och de problembeskrivningar, rättigheter och åtgärdsförslag som har getts prioritet för att påverka den svenska migrationspolitiken.

Barn, unga och politisk representation – en utgångspunkt

Begreppet politisk representation har kommit att spela en central roll i den moderna politiska teorin (Pitkin 1967, 2004, Disch 2019, Runciman 2007). En av de klassiska definitionerna av politisk representation hittar vi hos just ovan nämnda Hanna Pitkin (1967), där hon beskriver den utifrån dess etymologiska ursprung; att ”göra närvarande igen” (8). I allmän mening handlar politisk representation för Hanna Pitkin om att representanter på ett lyhört sätt återger medborgares åsikter och agerar i de representerades intressen.

Denna allmänt hållna definition har emellertid lett till olika tolkningar och tillämpningar av begreppet (Runciman 2007, Shapiro et al 2009, Urbinati & Warren 2008). I vad som har beskrivits som en ”konstruktivistisk vändning”

inom den politiska teorin har kritiska demokratiteoretiker ifrågasatt en sedan länge förhärskande uppfattning av politisk representation som en "överföring av förkonstituerade intressen" från en väljargrupp via val till en företrädare där de representerade logiskt föregår representanten (Disch 2019, Saward 2010, 2020, Brito Vieira 2020). Man har pekat på hur politisk representation innebär att företrädare också medverkar till att forma identiteten hos de grupper som representeras, och på så vis motiverar eller legitimerar politiska beslut (Laclau 1996, Disch 2011). I ett migrationspolitiskt sammanhang har exempelvis forskare visat hur myndigheters och politikers beskrivningar av unga migranter - som antingen särskilt sårbara, eller som hot mot samhället - har lagt grunden för olika skyddsåtgärder men också för att motivera (och genomföra) tvångsomhändertaganden och deporteringar (Anderson 2012, Stretmo 2014, Lind 2019). Inom statsvetenskapen har man även pekat på behovet av att i större utsträckning studera hur politisk representation tar sig uttryck i sociala rörelser, organisationer och i medier utanför den representativa demokratins traditionella institutioner som allmänna val, partier, parlament och regeringar (Nagel & Smith 2013, Urbinati 2006: 37). På så vis anknyter denna artikels fokus på barns och ungas krav på att få representera sig själva i relation till de sätt på vilka de är representerade av myndigheter (i detta fall BO) och traditionella politiska institutioner, till diskussioner som pågått under en längre tid inom flera vetenskapliga fält.

I huvudstråken av politisk teori, liksom i statsvetenskapen, har gruppen barn och unga i stor utsträckning varit frånvarande i diskussioner om demokrati och politisk representation. På grundval av sin ålder har barn och unga betraktats som "ofullvärdiga medborgare" och därmed varken i teori eller praktik givits samma tillgång till politiska rättigheter som vuxna vad gäller rätten att få rösta i allmänna val eller att vara valbara till politiska församlingar, som partiföreträdare eller till offentliga ämbeten (Josefsson & Sandin 2021, Nakata 2015, Olsson 2008, Schrag 1975, Wall 2012, 2021).

Samtidigt har idén om att barn och unga är rättighetsbärare med särskilda intressen varit etablerad sedan åtminstone slutet av 1800-talet, genom bland annat Genève-deklarationen 1924 och Deklarationen om Barns Rättigheter 1959 (Fass 2011, Moody 2014, Löw 2020; se även Lindqvist i denna volym). Under 1960- och 1970-talet, och i samband med antagandet av FN:s barnkonvention i slutet av 1980-talet, fick intresset för barns och ungas rättigheter ett nytt uppsving då frågor om medborgerliga och politiska rättigheter, fred, demokrati och miljö hamnade högt upp på den politiska agendan. Detta var något som yttrade sig genom ett ökat intresse för de ungas rättigheter och politiska deltagande och därmed av vem de skall representeras av och på vilka sätt (Farson 1974, Holt 1974, Margolin 1978, Schrag 1975, Verhellen 1987, samt Sandin, Sköld & Schiratzki, Gustafsson och inledningen till denna volym). I denna tradition har forskare det senaste decenniet bidragit med nya empiriska och teoretiska

studier om hur barn och unga representeras i förhållande till demokratiska institutioner. Några av de frågor som har lyfts fram är om barn och unga ska ges rösträtt, vilka skyldigheter en stat har att rättfärdiga sina beslut gentemot den yngre delen av befolkning och på vilka platser och med vilka strategier barn och unga agerar för att skapa politisk förändring (Beckman 2008, Bessant 2021, Bray & Nakata 2020, Cummings 2020, Josefsson & Wall 2020, Josefsson 2019, 2022, Kallio & Häkli 2011, 2013, Nakata 2015, Sandin et al 2022, Wall 2021). Gemensamt för dessa studier är att de pekar på hur gränserna för barns och ungas politiska deltagande och representation ständigt förändras och är i behov av fortsatt närmare granskning.

Från 1990-talet kan vi se hur svensk barnrättspolitik utvecklas som ett eget politikområde (Quennerstedt 2015). En rad utredningar tillsätts, svensk lagstiftning transformeras i linje med FN:s barnkonvention, Barnombudsmanen inrättas (SFS 1993:335), barnrättsstrategier upprättas (SOU 1997:16) och Sverige får sin första barnminister i Maria Larsson 2010. De senaste årens utredningar (Dir 2013:35, SOU 2016:19, SOU 2020:63) och politiska beslut om att inkorporera FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) i svensk lag (Regeringsförklaringen 3 oktober 2014: 13, SFS 2018:1197) har ytterligare förstärkt denna utveckling. Barnkonventionen har på detta sätt kommit att bli den grund utifrån vilken myndigheter och andra aktörer nu agerar för att representera den yngre delen av befolkningen där "lyssnandet på barn och unga" har blivit en viktig princip. Det är i detta sammanhang som barns och ungas erfarenheter, röster och åsikter har kommit att bli en integrerad del i hur myndigheter och organisationer företräder gruppen barn och unga i politiken (Sandin & Halldén 2003, Sandin 2012, Lundy 2018, Quennerstedt 2015: 4). Lyssnandets betydelse för att stärka demokratin är också något som har uppmärksammats i statsvetenskaplig forskning på senare år (Dobson 2014, Manbridge 2017, Scudder 2020, 2021). Samtidigt har kritiska röster höjts bland forskare om att barns deltagande i undersökningar och politiska och juridiska processer många gånger har använts på ett alltför förenklat, schabloniserat sätt och t o m kommit att bli ett instrument för att också skänka legitimitet åt vitt skilda policy-initiativ eller politiska och professionella agendor (Gallagher & Gallacher 2008, Hallett & Prout 2003, Holzscheiter et al 2019, James 2007, Twum Danso & Okyere 2020).

Inom barndomsforskningen har man därför efterlyst vidare studier av hur statliga myndigheter och organisationer i civila samhället framställer barns och ungas erfarenheter och hur dessa påverkas av de specifika politiska och institutionella omständigheter som kringgärdar dem.

Barnombudsmannen och Ung i Sverige

Frågan om asylsökande barns och ungas rättigheter har varit ett återkommande ämne i den svenska offentliga debatten under de senaste decennierna.¹ Migrationspolitiken har ofta lett till protester mot utvisningar av unga asylsökande. I många fall har det handlat om kampanjer för enskilda barns rätt att få stanna i landet (Josefsson 2017, 2019). I andra fall har nationella protesterörelser organiserats för att förhindra utvisningen av större grupper av unga asylsökande (Corruncer 2012, Nicholls & Fiorito 2015, Rosenberger et al 2018). Gemensamt för dessa protester är att barn och unga själva i stor utsträckning har varit engagerade och använt sig av en rad olika proteststrategier för att väcka offentlig uppmärksamhet, och på det sättet sätta press på politiker och myndigheter.

Jag kommer i följande avsnitt särskilt fokusera på perioden efter 2015, en period som på många sätt har präglats av att drygt 160 000 personer sökte asyl i Sverige, varav 35 000 ensamkommande unga migranter, en markant ökning från tidigare år (Migrationsverket 2016). Ökningen av antalet asylsökande följdes av en rad politiska och juridiska åtgärder för att begränsa immigrationen som också omfattade åtgärder som var särskilt inriktade mot barn och unga (Stern 2018). Detta ledde i sin tur till en ökad mobilisering av det civila samhället för rätten till uppehållstillstånd för unga ensamkommande asylsökande från Afghanistan (Johannesson & Weinryb 2020b).

Analyserna i artikeln tar sin utgångspunkt i material som samlats in för åren 2018–2021 inom ramen för forskningsprojektet ”Asylsökande barn och anti-deportationskampanjer: politiska strategier och mobilisering för rätten att få stanna” finansierat av Vetenskapsrådet.² Materialet består av årsrapporter från Barnombudsmannen samt lagstiftning och utredningar som ligger till grund för myndighetens styrning samt uttalanden från protesterörelsen för unga afghanska asylsökandes rätt till uppehållstillstånd, ”Ung i Sverige”, som återfinns på dess Facebook-sida 2017–2019,³ och i nyhetsrapportering. Dessutom

1 Redan från 1980- och 90-talet fördes diskussioner om asylsökande barn och barnfamiljers rättigheter i Sverige i samband med åtstramningar i svensk migrationspolitik. Som exempel kan nämnas debatten kring det så kallade ”Luciabelslutet” som fattades av den Socialdemokratiska regeringen ledd av Ingvar Carlsson den 13 december 1989 och 1990-talets debatt om gömda flyktingar. Se till exempel ”Kunskapsöversikt Invandringens historia – från ”folkhemmet” till dagens Sverige”. Delegationen för migrationsstudier 2017:5: 82; Eastmond & Ascher 2011; Spång 2008. Se även Barnombudsmannens årsrapporter som återkommer till frågan från dess instiftande 1993 och framåt.

2 Vetenskapsrådet, projektnummer: 2018-00873. Särskilt tack riktas till kollegor på FXB Center for Health and Human Rights Harvard University, Department of Childhood Studies, Rutgers University, Camden och Institutionen för Tema, Tema Barn, för värdefulla kommentarer och stimulerande arbetsmiljö under min tid som postdoktor.

3 Ung i Sveriges Facebook-sida startade i augusti 2017 och har idag cirka 30 000 följare. Under kampanjen har den varit en central kanal för att nå ut till allmänheten. Den har använts för att uppmärksamma kommande händelser, för att rapportera från pågående protester, för att dela information internt inom gruppen och externt till allmänheten, för att kommunicera meddelanden till de som stöder dem såväl som till motståndare till protesterna. Totalt har 1039 inlägg samlats in i en databas mellan perioden

har jag gjort sex stycken intervjuer med medlemmar i gruppen och varit närvarande som deltagande observatör vid tre protestaktioner under perioden 2018-2019.⁴

Barnombudsmannen som företrädare för unga migranter

Den 1 juli 1993 fick Sverige sin första statliga Barnombudsman (SFS 1993:335, SFS 1993:710). Frågan om en särskild företrädare för barn och unga hade diskuterats i riksdagen vid flera tillfällen sedan 1980-talet och en Barnombudsman hade också tillsatts inom ramen för Rädda barnens verksamhet redan på 1970-talet. Inrättandet av den statliga Barnombudsmannen skedde i kölvattnet av beslutet om att ratificera barnkonventionen och i ett historiskt sammanhang där institutioner, lagar och offentlig diskurs alltmer kom att påverkas av idén om barn som rättighetsbärare (Holzscheiter et al 2019, James et al 1998, Quennerstedt 2015:8, Reynaert et al 2009). Barnombudsmannen i Sverige kan ses i ljuset av en bredare utveckling där åtskilliga länder världen över, och inte minst i Europa, sedan 1990-talet i allt högre grad har upprättat nationella institutioner för säkerställandet av barns rättigheter (Thomas et al 2011). Ett av de områden som Barnombudsmannen har ägnat särskild uppmärksamhet åt genom åren är just barns erfarenheter, intressen och rättigheter under asyl- och migrationsprocessen. Asylsökande barns rättigheter var en av de första stora frågorna som Barnombudsmannen tog sig an efter dess etablering 1993. Frågan stod i fokus redan i de två första årsrapporterna från BO 1994 och 1996 och sedan dess har den varit ett återkommande ämne.⁵

Efter Riksdagens beslut om inrättandet av en barnombudsman beskrevs det i den nya lagen hur:

Barnombudsmannen har till uppgift att bevaka frågor som angår barns och ungdomars rättigheter och intressen. Ombudsmannen skall särskilt uppmärksamma att lagar och andra författningar samt deras tillämpning stämmer överens med Sveriges åtaganden enligt Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (SFS 1993:335 1§).⁶

september 2017 till maj 2019. Inlägg, datum, länkar, antal gillanden och delningar har samlats i en Excel-databas med hjälp av ett webbskrapningsverktyg.

- 4 Strejk vid Medborgarplatsen - Stockholm, en manifestation vid Sergels torg - Stockholm, och en blockad och gatuprotest utanför förvaret i Märsta - Stockholm.
- 5 Till exempel så står asylsökande barns rättigheter i fokus eller behandlas i viss utsträckning i årsrapporter från 1993, 1996, 2000, 2001, 2003, 2004, 2006, 2007, 2008, 2009, 2011, 2016, 2017, 2020. Se också SOU 1999:65, Bilaga 6 273: 271f.
- 6 SFS 1993:335 (original), 1 §. Skrivningen ändrades med SFS 2018:882.

Vidare framgick att BO inom sitt verksamhetsområde skulle:

1. ta initiativ till åtgärder som syftar till att hävda barns och ungdomars rättigheter och intressen,
2. företräda och stödja barn och ungdomar i den allmänna debatten, och
3. hos regeringen föreslå de författningsändringar eller andra åtgärder som behövs för att barns och ungdomars rättigheter och intressen skall tillgodoses.⁷

I och med den översyn som gjordes 2002 förstärktes också BO:s uppgift att företräda barns och ungas rättigheter mot bakgrund av Sveriges åtagande enligt barnkonventionen.⁸ I lagändringen 2002 betonades BO:s uppdrag att samla kunskap och sammanställa statistik om barns och ungas levnadsvillkor som underlag till de frågor om barn och unga som ombudsmannen anser att regeringen behöver ha kännedom om (SFS 2002:377: 4). I den årsrapport som utkom samma år som lagändringen ägde rum konstaterar BO, liksom tidigare, att "alla barn och unga ska få komma till tals, bli hörda och respekterade och kunna hävda sin rätt" och identifierade samtidigt en av BO:s stora uppgifter, "att hitta och utveckla metoder för att alla barn och unga ska få sina åsikter hörda" (Barnombudsmannens årsrapport 2003: 10).

BO följde på så vis en bredare trend bland myndigheter och organisationer i det civila samhället om att fånga in individers och grupper, i detta fall barns och ungas, erfarenheter och perspektiv, genom intervjuer och enkätstudier (Halldén 2003, Hallet & Prout 2003, Sandin & Halldén 2003). Lyssnandet på barn och unga kom på detta sätt att etableras och institutionaliseras i BO:s arbete som en strategi för att företräda barn och unga i den politiska debatten och gentemot myndigheter. Genom att samla kunskap om barns och ungas erfarenheter och åsikter kunde BO, liksom andra myndigheter och organisationer, identifiera samhällsproblem och föreslå nya åtgärder för att möta dessa. Barns och ungas erfarenheter blev ett verktyg för att sätta nya agendor, lämna politiska förslag och driva opinion.

Samtidigt har BO:s uppgift att representera barn och unga i politiken i praktiken styrt vilka problembeskrivningar, rättigheter och åtgärdsförslag som har fått prioritet. Detta gäller inte minst synen på asyl och unga flyktingars rättigheter.

I mars 2017 offentliggjorde BO sin årsrapport, *Vi lämnade allting och kom hit: Röster från barn och unga på flykt* (Barnombudsmannen 2017). I rapporten hade man intervjuat cirka 600 barn och unga som kommit till Sverige sedan hösten 2015.

7 SFS 1993:710, § 2. Förordningen upphävdes med SFS 2002:379, SFS 2007:1021, och ändrades med tillägg i SFS 2019:1062.

8 SFS 1993:335 1§ efter ändring genom SFS 2002:377.

I rapporten betonar Barnombudsmannen att man har lyssnat på unga migranternas erfarenheter för att skapa ett kunskapsunderlag till de förslag som BO avser att lägga fram till regeringen och därefter publicera i den offentliga debatten.

Vi har lyssnat på barn och unga som berättat om svåra upplevelser i hemlandet och under resan till Sverige. Många barn har berättat om sina framtidsdrömmar, om hoppet som ställts till Sverige och fristaden här från det barnen upplevt tidigare i sina liv. Men barn har också berättat om asylutredningar där deras asylskäl i form av barnåktenskap, könsstypning, hot om att rekryteras som barnsoldater med flera barnspecifika asylskäl inte fått komma fram, hur utredningar inte utförts på ett barnanpassat sätt och där barnen inte alltid förstått vad som händer (Barnombudsmannen 2017: 72).

Vidare beskrivs hur utgångspunkten för arbetet har varit att ”barnen berättar om sådant som de själva har erfarenhet av” och att BO ”ser barnet som expert på sin egen situation, som utifrån detta kan dela med sig av sina erfarenheter och åsikter” (8). Rapporten mynnar ut i fyra förslag till hur barnrättspolitikerna kan förändras på området.⁹ I de två första förslagen betonas behovet av att stärka barnrättsperspektivet i utlänningslagen och asylutredningar genom att bland annat införa barnspecifika former av förföljelse som flyktinggrund, barnets rätt att komma till tals och att inrätta barnanpassade enheter på Migrationsverket. I de två senare förslagen så lyfter BO fram behovet av att å ena sidan säkerställa trygghet och skydd i barnens boende och vardag genom reformering av mottagnings- och god manssystemet, och å andra sidan, säkerställa barnets rätt till utbildning genom att införa skolplikt för asylsökande barn och införa en tidsgräns för när barn ska börja skolan efter ankomsten till Sverige.

De förslag som lades fram var i linje med idéer som BO lanserat tidigare (Barnombudsmannen 2016, 2017)¹⁰ och som andra barnrättsorganisationer som exempelvis Rädda Barnen (Rädda Barnen 2017a, 2017b) förespråkade i kölvattnet av den så kallade ”flyktingkrisen” hösten 2015. Kännetecknande för förslagen är att de till stor del handlar om reformer, nya tolkningar eller skärpning av befintlig lagstiftning på områden som asylprövning, mottagningsystem, boende och utbildning. I grunden handlade det om att säkerställa grundläggande rättigheter för gruppen unga migranter inom ramen för barnkonventionen och det existerande mottagningssystemet.

9 De fyra förslagen var 1. Stärk barnrättsperspektivet i utlänningslagen, 2. Stärk barnrättsperspektivet i asylutredningen, 3. Säkerställ trygghet och skydd i barnens boende och vardag, 4. Säkerställ barnets rätt till utbildning. Barnombudsmannen 2017, s. 72.

10 De förslag som lades fram liknar de som presenterats i årsrapporter tidigare år. Se not 5. Närmast föregående är rapporterna ”Barn på flykt, barns och ungas röster om mottagande” Barnombudsmannen 2016, ”Nyanlända barns hälsa” Delrapport i Barnombudsmannens årstema 2017 – Barn på flykt, Barnombudsmannen 2017.

Men hur förhåller sig dessa förslag till de krav som kom att ställas av Ung i Sverige?

SITTSTREJKEN UNG I SVERIGE – KRAV PÅ RÄTTEN ATT FÅ STANNA

Den 6 augusti 2017 inledde en grupp på cirka tio unga afghaner en sittstrejk på Mynttorget utanför Riksdagen i Stockholm (Ung i Sverige 2021, Dagens Nyheter 8 augusti 2017). Gruppen krävde ett stopp för alla deportationer till Afghanistan med hänvisning till den livsfarliga och riskfyllda situationen i landet. Man uppmanade ledande politiker och generaldirektören för Migrationsverket att ge amnesti åt de ca 30 000 unga afghanerna som anlänt till Sverige 2015/2016 (Migrationsverket 2016). En Facebook-grupp och en hemsida skapades. Under de kommande dagarna anslöt sig ett par hundra unga asylsökande afghaner till aktionen.

I ett tidigt skede klargjorde de strejkande att protesten arrangerades av dem själva och att de inte ville bli representerade av andra (Josefsson 2022, kommande). De krävde dessutom att få komma till tals och bli tagna på allvar:

Nu har vi suttit här i nästan 24 timmar och ni ser att media uppmärksammar vår strejk, snart kommer även internationella medier [...] Ordförande för Flyktinggruppernas Riksråd (FARR) är här för att visa solidaritet med oss. Men som vi har sagt till alla de föreningar och organisationer som vill ansluta sig till strejken att vi uppskattar detta men vi vill göra det här själva! De är oroliga och menar att vi inte ska stanna kvar över natten, vi kan bli attackerade av rasisterna, befarar de[...] Men vi stannar kvar! Vi gör motstånd och sitter kvar tills vi får besked angående vårt krav! Vi har själva organiserat denna aktion och vi fortsätter själva, även om det tar en månad ger vi inte upp (Feministiskt perspektiv 7 augusti 2017).

I en intervju med en av organisatörerna framkommer några av förklaringarna till deras hållning:

Det fanns en misstro bland ungdomar att organisationer jobbar inte riktigt. De jobbar för pengar [...] Vi sa att från början. Att vi är en grupp som bara ska representera ungdomarna. Vi ska vara nära ungdomarna. Vi ska representera dem. Vi ska vara deras röst. Sådär. Vi ska inte vara någon byråkratisk organisation som har mycket pappersarbete och sånt. På det sättet försökte vi vara närmare ungdomarna och representera dem. Vi sa att inga äldre afghaner skulle vara bland oss. Och inga stora organisationer från början. Vi representerar oss själva. Vi kan det här (Intervju 9 oktober 2018).

Sittstrejken utanför riksdagen var början på en politisk kampanj mot svenska myndigheter, en kampanj som fortgår än i dag, allt för att väcka

opinion och övertyga politiker och statliga myndigheter om att de bör stoppa utvisningarna.

Sittstrejken var en reaktion på hur åtstramningarna i migrationspolitiken från hösten 2015 inneburit att allt fler fått avslag på sina asylansökningar (DN 24 november 2015, SFS 2016:752), något som framkommer i intervjuer med flera av organisatörerna. Protesten var också uttryck för en frustration över att de asylskäl som framförts i asylansökningarna inte räckte till (intervju 9 oktober 2018, intervju 22 januari 2020, se även Khavari & Hellqvist 2019).

Gruppen presenterade ett antal krav. De krävde att utvisningarna till Afghanistan skulle stoppas och att de skulle få träffa Mikael Ribbenvik, generaldirektör för Migrationsverket. Dessutom ville de att migrationsverkets rättschef skulle göra ett uttalande om säkerhetsläget i Afghanistan och att riksdagen skulle lagstifta om amnesti för alla unga afghaner (Ung i Sverige 2017).

Det stod snart klart att gruppens krav var radikalare och mer långtgående än de förslag som bland annat Barnombudsmannen (Barnombudsmannen 2016, 2017a, 2017b) och Rädda barnen (Rädda Barnen 2017a, 2017b) lagt fram.

Ung i Sveriges krav ifrågasatte den gällande rättsliga ordning och krävde att myndighetschefer och politiker fattade nödvändiga undantagsbeslut för den berörda gruppen. För Ung i Sverige var det inte en fråga om att stärka barnrättsperspektivet i relation till asylprövning, boende och utbildning under en övergångsperiod med hänvisning till barnkonvention, utan om rätten att få stanna i Sverige och därmed få skydd från förföljelse och en otrygg framtid.¹¹

Ung i Sveriges krav var ovillkorliga: "Vi gör motstånd och sitter kvar tills vi får besked angående vårt krav!" (Feministiskt perspektiv, 7 augusti 2017).

Aktionen var inte bara ett sätt för Ung i Sverige att föra fram sina krav, utan också ett sätt att synliggöra gruppen som en ny aktör i det politiska landskapet och samtidigt själv ta kontroll över hur gruppens erfarenhet och identitet presenterades i offentligheten (*Svenska Dagbladet* 18 augusti 2021, SVT 24 november 2015, *Svenska Dagbladet* 10 augusti 2017). Vid denna tidpunkt hade gruppen av unga asylsökande afghaner i sociala medier och nyhetsrapporteringen återkommande beskrivits som ett hot och som manliga förövare som trakasserade unga kvinnor (Hedlund 2015, *Dagens Nyheter* 11 januari 2016, intervju 9 oktober 2018). Denna bild ville man ändra på.

11 Se till exempel Ung i Sveriges presentation av dem själva på deras Facebook sida vid tiden för strejken. "Vi är unga i Sverige som flytt hit från våld och förföljelse. Många av oss kom 2015 och har försökt hitta hem här. Vissa går i skolan och andra spelar boll i något lag, vissa drömmer om att få plugga vidare och få en trygg framtid. Vi kom hit för att vi var tvungna. Man väljer inte att fly, att bli jagad av Talibaner eller att vara nära att mista livet på medelhavet. Resan har varit mycket svårt från början. Att växa upp som utsatt i Afghanistan, att tvingas fly på farliga vägar och att komma hit och inse att vi inte är välkomna trots allt. De flesta föddes till att vara flykting. Men vi vill ha trygghet och en framtid. För att det ska vara möjligt måste vi stanna här och fortsätta bygga upp ett liv här och bygga det här landet starkare. Vi är unga i Sverige med hopp om att få en framtid." (https://www.facebook.com/pg/ungisverige.nu/about/?ref=page_internal, Besökt Oktober 29, 2019.) För vidare teoretisk och empirisk analys av rätten att få stanna se Josefsson 2017, 2019, Carens 2010.

Även om de krav som framfördes av Ung i Sverige avfärdades av regeringsrepresentanter, myndighetschefer och partipolitiker, så argumenterade Ung i Sverige för att de undantagsbeslut de föreslog var möjliga och att liknande beslut hade fattats vid tidigare tillfällen (Ung i Sverige Facebook, 11 augusti 2017), till exempel i samband med det civila samhällets mobilisering mot utvisningar av asylsökande barn och familjer 2005 (Betänkande 2005/06: SfU5, *Svenska Dagbladet* 24 februari 2007, Johannesson & Weinryb 2020a). I detta avseende var kraven ett sätt att försöka flytta gränserna för det politiskt och juridiskt möjliga.

Ung i Sveriges strategier för att representera gruppen unga asylsökande skilde sig också från BO:s arbete på så vis att man aktivt och återkommande framförde krav riktade till de politiska partierna och enskilda partiföreträdare för att få stöd för nya lagförslag i Riksdagen. Några dagar efter sitt-strejken startade höll Ung i Sverige en presskonferens på Medborgarplatsen där man konfronterade enskilda riksdagspartier och avkrävde dem svar. Presskonferensen fick uppmärksamhet i flera av de större nyhetsmedierna (*Dagens Nyheter* 11 augusti 2017, Sveriges Television 11 augusti 2017). Ung i Sveriges inlägg på Facebook kom att bli ett av de mest delade under sittstrejken (1400 kommentarer, 3100 likes och 525 delningar). I sitt inledande uttalande upprepade gruppen sitt tidigare krav om att stoppa utvisningarna och betonade att ”politiker, ni har makten” och ”lätsas inte att det är någon annan som har rollen att driva politik i Sverige, det är ni som kan ta politiska beslut”. Därefter riktade man sig till samtliga riksdagspartier förutom Sverigedemokraterna:

Liberalerna har sagt att man borde stoppa utvisningarna till Afghanistan. Bra, men varför ställer ni er inte bakom kravet på amnesti? Centerpartiet vill i ena stund pausa utvisningarna till Afghanistan och i andra stund mena att det är ett säkert land. Vad är det ni vill? Ge oss ett svar. Moderaterna säger inget till oss. Varför säger ni inget när vi ropar på hjälp? Varför låter ni oss skickas till döden? Kristdemokraterna har sagt att fler unga Afghaner borde få stanna. Hur vill ni göra det möjligt? Vad gör ni för att det ska hända? Vänsterpartiet vill stoppa utvisningarna till Afghanistan och ge amnesti. Ni håller med oss men vilka handlingar gör ni för det? Varför är inte fler av era ledare här? Miljöpartiet säger att de inte vill utvisa oss men att de måste på grund av opinionen i riksdagen. Är det ni som är martyrer eller är det vi som är offer för er politik? Socialdemokraterna säger om och om igen att det är migrationsverkets beslut. Leder inte Löfven det här landet? Varför vägrar ni ta ansvar för konsekvenserna av er politik? Varför vill ni inte ge oss amnesti?

Presskonferensen var startpunkten på ett långtgående strategiskt arbete där man använde sig av publika uttalanden och inofficiella kontakter för att bygga

partipolitiska allianser och söka stöd för sin sak inom och mellan riksdagspartier (intervju 9 oktober 2018, intervju 22 januari 2020, Facebook Ung i Sverige). I de aktioner och kampanjer som Ung i Sverige har initierat sedan 2017 har gruppen visat på en politisk känslighet även på andra sätt.

I kampanjen ”Vi bygger landet”, som startades i september 2017 från Norra Bantorget i Stockholm, utanför LO-borgen, anspelade man på en av arbetarrörelsens äldre kampsånger och den stora betydelse som folkrörelser har haft historiskt i Sverige (Ung i Sverige Facebook, 12 september 2017). Genom att visa solidaritet med protesteströrelser som kämpade för att höja LSS-stödet eller pensionerna eller förhindra nedläggningen av BB-mottagningar i glesbygden, framställde man sig som en ny folkrörelse:

Vi finns i hela landet för det är vi som är människorna. Vi är den nya folkrörelsen tillsammans. Så det kommer bli demonstrationer i varje stad. Som säger att vi bygger landet! Axel mot axel, kommer vi bygga landet tillsammans (Ung i Sverige Facebook, 12 september 2017).

Den kritik som riktades mot partierna 2017/2018 måste också förstås i ljuset av den svängning mot en mer restriktiv invandringspolitik som den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen påbörjat hösten 2015 (Stern 2018). Svängningen i invandringspolitiken och det faktum att de största partierna inför det kommande valet i september 2018 gick till val på att ytterligare begränsa invandringen, utgjorde också en viktig bakgrund till varför Ung i Sverige hade svårt att få gensvar för sina krav. Även om det huvudsakliga kravet om att ge gruppen amnesti hittills inte har fått gehör i Riksdagen så har Ung i Sveriges protester ökat trycket på de politiska partierna och resulterat i förslag och debatter i Riksdagen. Dels har protesterna i perioder fått betydande offentligt genomslag, i synnerhet under de första månaderna av sittstrejken på Mynttorget, Medborgarplatsen och Norrmalmstorg 2017, då också ledande politiker och beslutsfattare offentligt bemötte eller kommenterade Ung i Sveriges krav.¹² Dels har riksdagsledamöter och regeringen i kölvattnet av protesterna vid ett antal tillfällen lagt fram förslag för omröstning och debatt i Riksdagen om bland annat amnesti och förbättrad tillgång till boende, studier och stödåtgärder mot psykisk ohälsa för gruppen ensamkommande från Afghanistan (Riksdagens protokoll, 2017/18:90, 2017/18:93, 2017/18:127, *Svenska Dagbladet* 27 november 2017, Ung i Sverige Facebook, 28 november 2017, 20 mars, 28 mars, 6 juni 2018).

Ung i Sverige har genom att göra anspråk på att tala som företrädare för unga afghaner därmed kunna skapa ett större handlingsutrymme att påverka

12 Till exempel visar en sökning i Kungliga bibliotekets tidningsdatabas med nyckelorden ”Ung i Sverige” baserat på alla tidningar i databasen hur protesterna rapporterades om 264 gånger i augusti, 70 gånger i september och 126 gånger i oktober 2017.

riksdagspartierna än vad BO har haft möjlighet till på grund av dess bundenhet till sitt myndighetsuppdrag.

Avslutning: Barn, unga, demokrati och representation – en ”problematisk allians”?

Låt mig återkoppla till en av utgångspunkterna för denna text, Hanna Pitkins tes om förhållandet mellan representation och demokrati (Pitkin 2004: 335ff). Pitkin reflekterar i sitt anförande inte specifikt över om barn och unga skall ses som medborgare eller om de utgör en grupp med anspråk på särskild representation i vår tids demokratier. I det avseendet följer hon en tradition i statsvetenskap och politisk filosofi som antingen uttryckligen avfärdar idén om att barn och unga ska ha samma politiska rättigheter som vuxna, eller som i Pitkins fall, helt utelämnar gruppen barn och unga från vidare diskussion (se Josefsson & Sandin i detta nummer). Men när Pitkin utvecklar sina resonemang om representation och demokrati finns delar som är särskilt relevanta för att diskutera just barns och ungas politiska representation, nämligen frågan om i vilken utsträckning den representativa demokratin erbjuder möjligheter till demokratiskt handlingsutrymme för barn och unga. Hennes kritik mot den representativa demokratin så som den har utvecklats är skarp.

Trots alla upprepade ansträngningar att demokratisera det representativa systemet, har det övervägande resultatet varit att representation har ersatt demokrati istället för att tjäna den. De styrande har blivit en självförstärkande elit som styr - eller snarare administrerar - passiva eller privatiserade massor av människor. Representanterna agerar inte som folkets agenter utan helt enkelt istället för dem (2004:339).

Denna kritik är relevant för alla som är en del av demokratiska samhällen, vuxna som barn, svenska såväl som utländska medborgare. Unga asylsökande saknar på grund av sin *minderårighet* en rad individuella politiska rättigheter som rösträtt till lokala, regionala och nationella val eller att vara valbara till politiska församlingar eller som partiföreträdare. Också eftersom de är *utländska medborgare* och nyanlända så saknar de sådana rättigheter.

Samtidigt visar protesterna från Ung i Sverige hur de har kunnat använda sig av det politiska utrymme som den svenska demokratin medger för att uttrycka sina åsikter. De unga migranterna har hittat ett utrymme för demokratiskt handlande, och inte som Pitkin antyder, enbart låtit sig administreras eller bli styrda av eliterna.

Låt oss sätta in frågan om unga migranternas rättigheter i ett längre tidsperspektiv och bredare samhällsperspektiv om barn och ungas politiska representation. Som beskrivits tidigare i artikeln, så har myndigheter och organisationer

som kommit att företräda barn och unga från och med senare delen av 1900-talet alltmer hämtat sin legitimitet ur ett barnrättsligt ramverk, genom lagar och myndighetsdirektiv och genom att positionera sig i offentligheten. Det är i detta sammanhang som "lyssnandet" på barns och ungas erfarenheter genom enkät- och intervjustudier har kommit att få en central roll. Det har gett ökade möjlighet för barn och unga att komma till tals i frågor som berör dem i områden som skola, hälso- och sjukvård, migration, socialt arbete osv., men det har samtidigt också präglat och begränsat hur barn och unga representeras. Inte minst illustreras detta genom institutionaliserandet av Barnombudsmannen som en särskild statlig representant för barn och unga och det civila samhällets traditionellt starka roll att företräda barn och unga i svensk politik. Formerna för representationen av barn och unga utvecklades i ett samspel mellan professionella, icke-statliga organisationer, internationella organisationer, olika statliga myndigheter, familjer och barn och unga själva (Holzscheiter et al. 2019, Sandin, Sköld & Schiratzki, Josefsson & Sandin och Vamstad & Kassman i detta nummer, Sandin & Halldén 2003). Detta samtidigt som den unga delen av Sveriges befolkning som är under 18 år fortsatt har begränsade politiska rättigheter.

Dessa former för representation utmanas nu av en ung generations vilja att påverka sina egna livsvillkor och vår gemensamma framtid och av dagens politiska utmaningar. Ung i Sveriges protester mot utvisningar är ett mycket konkret uttryck för hur unga migranter kritiserar den rådande migrationspolitiken. De illustrerar på ett mer övergripande plan hur barn och unga ifrågasätter hur, var och av vem de representeras i politiken. Denna observation är relevant inte bara i det migrationspolitiska området utan också, som forskning alltmer har visat, genom protester och krav om politiskt inflytande i frågor om till exempel klimat, rasism, polis- och vapenvåld och nedskärningar i välfärden (Bessant 2021, Hinton 2021, Josefsson & Wall 2020, Pickard 2019).

Man kan också notera att deras representantskap bygger på de förutsättningar som ofta gäller i nyskapade sociala rörelser, så som spontan självorganisering och ledarskap som inte alltid kan återkallas eller avbrytas av dem som blir representerade (se inledning i denna volym).

Med sina krav på självrepresentation gör Ung i Sverige anspråk på att vara de som legitimt representerar gruppen av unga ensamkommande från Afghanistan. Även om de i det inledande skedet av sina protester poängterade att de var positiva till det stöd som andra aktörer gav dem, så var det helt avgörande för dem att få företräda sig själva. De avfärdade därmed också hur regeringen, myndigheter och de politiska partierna hittills har representerat gruppens rättigheter och intressen. På detta sätt skapade de nya processer och arenor för representation och demokratisk "responsivitet" (Dahl 1971: 1) där den offentliga sfären - gator och torg, sociala medier och nyhetsrapportering - blev avgörande för att skapa nytt utrymme för politiskt handlande och utövande av medborgarskap (Pitkin 2004: 340, Disch 2011).

Kraven på att få representera sig själva blev därmed ett sätt att fylla rättigheter med nytt innehåll, ställa regering och myndigheter till svars och skapa nya allianser för att driva migrationspolitiken i en annan riktning. Det var en delvis framgångsrik strategi som förefaller ha varit den enda möjliga givet deras marginaliserade position som *unga* och *migranter* i en tid där de politiska eliterna har gått mot en mer restriktiv migrationspolitik.

Referenser

- Anderson, Bridget, 2012. "Where's the Harm in That? Immigration Enforcement, Trafficking, and the Protection of Migrants' Rights", *American Behavioral Scientist* 56(9), s. 1241-1257.
- Ataç, Ilke, Rygiel, Kim & Stierl, Maurice, 2016. "Introduction: the contentious politics of refugee and migrant protest and solidarity movements: remaking citizenship from the margins", *Citizenship studies* 20(5), s. 527-544.
- Bak, Maren & von Brömssen, Kerstin (red.), 2013. *Barndom och migration*. Umeå: Borea.
- Barndombudsmannen, 2016. "Barn på flykt, barns och ungas röster om mottagande". Stockholm.
- Barnombudsmannen, 2017a. "Nyanlända barns hälsa", delrapport i *Barnombudsmannens årstema 2017 – barn på flykt*. Stockholm.
- Barnombudsmannen, 2017b. *Barn på flykt: barns och ungas röster om mottagandet av ensamkommande*. Stockholm.
- Beckman, Ludvig, 2008. "Public justifiability and children", *The International Journal of Children's Rights* 16, s. 141-152.
- Bray, Daniel & Nakata, Sana, 2020. "The figure of the child in democratic politics", *Contemporary Political Theory* 19(1), s. 20-37.
- Brito Vieira, Monica, 2020. "Representing silence in politics", *American Political Science Review* 114(4), s. 976-988.
- Carens, H., Joseph, 2010. *Immigrants and the Right to Stay*. Massachusetts: Boston Review Books.
- Cunningham, Steve & Lavalette, Michael, 2016. *Schools out! The hidden history of Britain's School Strikes*. London: Bookmarks.
- Cummings, Michael, 2020. *Children's Voices in Politics*. Peter Lang.
- Corruncer, Laura, 2012. "Coming out of the shadows: Dream act activism in the context of global anti-deportation activism", *Indiana Journal of Global Legal Studies* 19(1), s. 143-168.
- Dahl, Robert, 1971. *Polyarchy*. New Haven och London: Yale University Press.
- Delegationen för migrationsstudier, 2017. *Kunskapsöversikt Invandringens historia – från "folkhemmet" till dagens Sverige*. (Delmi 2017:5, 82). Tillgänglig på: https://www.delmi.se/media/jpsaitaj/delmi-kunskaps%C3%B6versikt-2017_5.pdf.
- Disch, Lisa, 2011. "Toward a mobilization conception of democratic representation", *American Political Science Review* 105 (1), s. 100-114.
- Disch, Lisa, 2019. "Introduction: the end of representative politics?", i Disch, Lisa, van de Sande, Mathijs & Urbinati, Nadia (red.), *The constructive turn in political representation*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

- Dobson, Andrew, 2014. *Listening for democracy: recognition, representation, reconciliation*. Oxford: Oxford University Press.
- Eastmond, Marita & Ascher, Henry, 2011. "In the Best Interest of the Child? The Politics of Vulnerability and Negotiations for Asylum in Sweden", *Journal of Ethnic and Migration Studies* 37(8), s. 1185-1200.
- Farson, Richard, 1974. *Birthrights: A bill of rights for children*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Fass, Paula S., 2011. "A Historical Context for the United Nations Convention on the Rights of the Child", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 633(1), s. 17-29.
- Feministiskt perspektiv, 2017 "Allt fler ansluter sig till sittstrejken på Mynttorget", 7 augusti. Tillgänglig på <https://feministisktperspektiv.se/2017/08/07/allt-fler-ansluter-sig-till-sittstrejken-pa-mynttorget/>.
- Gallacher, Lesley-Ann & Gallacher, Michael, 2008. "Methodological immaturity in childhood research?: thinking through 'participatory methods'", *Childhood* 15(4), s. 499-516.
- Halldén, Gunilla, 2003. "Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp", *Pedagogisk Forskning i Sverige* 8(1-2), s. 12-23.
- Hallett, Christine & Prout, Allen (red.), 2003. *Hearing the voices of children: social policy for a new century*. London: Routledge.
- Hedlund, Daniel, 2015. "'Beard boys': standing in the way of a transformation of the self", kapitel i Hällgren, Camilla, Dunkels Elza & Frånberg, Gun-Marie (red.), *Invisible Boy: the making of contemporary masculinities*. Umeå: Umeå universitet.
- Hinton, Elisabeth, 2021. *America on fire: The untold history of police violence and black rebellion since the 1960s*. Liveright.
- Holzscheiter, Anna, 2016. "Representation as power and performative practice: Global civil society advocacy for working children", *Review of International Studies* 42(2), s. 205-226.
- Holzscheiter, Anna, Josefsson, Jonathan & Sandin, Bengt, 2019. "Child Rights Governance: an introduction", *Childhood* 26(3), s. 271-288.
- Holt, John, 1973. *Escape from childhood: the needs and rights of children*. New York: Dutton.
- James, Allison, 2007. "Giving voice to children's voices: practices and problems, pitfalls and potentials", *American anthropologist* 109(2), s. 261-272.
- James, Allison, Jenks, Chris & Prout, Alan, 1998. *Theorizing Childhood*. Polity Press.
- Johannesson, Livia, & Weinryb, Noomi (red.), 2020a. *Civilsamhället och asylpolitiken del 1: Vittnesseminarium om påskuppropet och flyktningamnesti 2005*. Förvaltningsakademien. Södertörns högskola.
- Johannesson, Livia, & Weinryb, Noomi (red.), 2020b. *Civilsamhället och asylpolitiken del 2: Vittnesseminarium om civilsamhällets engagemang för uppehållstillstånd för ensamkommande flyktningungdomar, 2015-2018*. Förvaltningsakademien. Södertörns högskola.
- Josefsson, Jonathan, 2017. "'We beg you, let them stay!': right claims of asylum-seeking children as a socio-political practice", *Childhood* 24(3), s. 316-332.
- Josefsson, Jonathan, 2019. "Non-citizen children and the right to stay: a discourse ethical approach", *Ethics & Global Politics* 12(3), s. 32-49.

- Josefsson, Jonathan, 2022 (kommande). "Political strategies of self-representation: the case of young Afghan migrants in Sweden". Kapitel i Sandin, Bengt, Josefsson, Jonathan, Hanson, Karl & Balagopalan, Sarada (red.) 2022(kommande), *The Politics of Children's Rights and Representation*. Palgrave Macmillan.
- Josefsson, Jonathan & Wall, John, 2020. "Empowered inclusion: theorizing global justice for children and youth", *Globalizations* 17(6), s. 1043-1060.
- Josefsson, Jonathan & Sandin, Bengt 2021. "Ålder som måttstock för politiskt medborgarskap: rösträtts- och valbarhetsålder i Sverige under 1900-talet", i Berg, Annika & Ericsson, Martin (red.), *Allmän rösträtt? Rösträttens begränsningar i Sverige efter 1921*. Göteborg: Makadam förlag.
- Khavari, Fatemeh & Hellquist, Annie, 2019. *Jag stannar till slutet*. Stockholm: Nordstedt.
- Kallio, Kirsi, Pauliina & Häkli, Jouni, 2011. "Are there politics in childhood?", *Space and Polity* 15(1), s. 21-34.
- Kallio Kirsi, Pauliina & Häkli, Jouni, 2013. "Children and young people's politics in everyday", *Life, space and polity* 17(1), s. 1-16.
- Kaijser, Anna & Larsson Heidenblad, David, 2018. "Young activists in muddy boots: Fältbiologerna and the Ecological Turn in Sweden, 1959-1974", *Scandinavian Journal of History* 43(3), s. 301-323.
- Laclau, Ernesto, 1996. *Emancipation(s)*. London. Verso.
- Lind, Jacob, 2019. "Governing vulnerabilised migrant childhoods through children's rights", *Childhood* 26(3), s. 337-351.
- Löw, Joel, 2020. *Världen, Sverige och barnen: internationell påverkan på svensk barnpolitik under välfärdsstatens framväxt i mellankrigstidens tidevarv*. Avhandling. Linköpings universitet.
- Mansbridge, Jane & Latura, Audrey, 2017. "The polarization crisis in the us and the future of listening", s. 29-54 i Norris, Trevor (red.), *Strong democracy in crisis: promise or peril?* Lanham: Lexington Books.
- Margolin, Cynthia Rae, 1978. "Salvation versus liberation: the movement for children's Rights in a historical context", *Social Problems* 25(4), s. 441-52.
- Migrationsverket, 2016. *Inkomna ansökningar om asyl*. Tillgänglig på: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Beviljade-uppehallstillstand-oversikter.html>.
- Moody, Zoe, 2014. "Transnational treaties on children's rights: norm building and circulation in the twentieth century", *Paedagogica Historica* 50(1-2), s. 151-164.
- Nagel, Jack H. & Smith, Roger M., 2013. *Representation: Elections and Beyond*. Philadelphia: Pennsylvania University Press.
- Nakata, Sana, 2015. *Childhood citizenship, governance and policy: the politics of becoming adult*. Abingdon: Routledge.
- Nicholls, Walter & Fiorito, Tara, 2015. "Dreamers unbound: immigrant youth mobilizing", *New Labor Forum* 24(1), s. 86-92.
- Olsson, Stefan, 2008. "Rösträtt för barn – en kritik av kompetensens betydelse för demokratins funktionssätt", *Tidskrift för politisk filosofi* 12(2), s. 7-34.
- Patler, Caitlin & Gonzales, Roberto G., 2015. "Framing citizenship: media coverage of anti-deportation cases led by undocumented immigrant youth organisations", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(9), s. 1453-1474.
- Pitkin, Hanna F., 1967. *The concept of representation*. Los Angeles: University of California Press.

- Pitkin, Hanna F., 2004. "Representation and democracy: uneasy alliance", *Scandinavian political studies* 27(3), s. 335-342.
- Pickard, Sarah, 2019. *Politics, protest and young people: political participation and dissent in 21st Century Britain*. Palgrave Macmillan.
- Quennerstedt, Ann, 2015. "Mänskliga rättigheter som värdefundament, kunskapsobjekt och inflytande: en läroplansanalys", *Utbildning & Demokrati* 24(1), s. 5-27.
- Regeringsförklaringen 3 oktober 2014. Tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/49b6d2/contentassets/436960c05f524109b8a020b879efd76b/regeringsforklaringen-3-oktober-2014>.
- Reynaert, Didier, Bouverne-de-Bie, Marie & Vandeveld, Stijn, 2009. "A Review of Children's Rights Literature Since the Adoption of the United Nations Convention on the Rights of the Child", *Childhood* 16(4), S.518-534.
- Riksdagens protokoll 2017/18:90, fredagen den 23 mars, §10 Svar på interpellation 2017/18:381 om självmord bland barn och unga i asylprocessen. Tillgänglig på: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/>.
- Riksdagens protokoll 2017/18:93, onsdagen den 28 mars, §4 Migration och asylpolitik, Anhöriginvandring, Arbetskraftsinvandring och Medborgarskap. Tillgänglig på: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/>.
- Riksdagens protokoll 2017/18:127, torsdagen den 7 juni, FiU49 Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd. Tillgänglig på: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/>.
- Rosenberger, Sieglinde, Stern, Verena & Merhaut, Nina (red.), 2018. *Protest movements in asylum and deportation*. Cham: Springer.
- Runciman, David, 2007. "The paradox of political representation", *Journal of Political Philosophy* 15, s. 93-114.
- Rädda Barnen, 2017a. *Lyssna på mig: barns och ungas röster om asylprocessen*. Stockholm. Tillgänglig på: <https://press.raddabarnen.se/documents/rapport-lyssna-paa-mig-73007> (senast besökt 12 augusti 2021).
- Rädda Barnen 2017b. *Mellan flykt och framtid: barnkonventionen i praktiken*. Stockholm. Tillgänglig på: https://resourcecentre.savethechildren.net/node/15720/pdf/rb_a5_rapport-2018_web_enkelsid.pdf (senast besökt 12 augusti 2021).
- Sandin, Bengt & Halldén, Gunilla, 2003. *Barnets bästa: en antologi om barndomens innebörder och välfärdens organisering*. Stockholm: Brutus Östlings förlag Symposium.
- Sandin, Bengt, 2012. "Children and the Swedish welfare state: from different to similar", i Fass, Paula & Grossberg, Michael (red.), *Reinventing Childhood after World War II*. Pennsylvania University Press.
- Sandin, Bengt, Sköld, Johanna & Schiratzki, Johanna, 2022. "Var går gränsen för statens ansvar? Upprättelseprocessen för dem som vanvårdats i samhällsvård i ett historiskt perspektiv på normalitet, aga och barns rättigheter", *Statsvetenskaplig tidskrift*. Detta nummer.
- Sandin, Bengt, Josefsson, Jonathan, Hanson, Karl & Balagopalan, Sarada (red.), 2022. *The Politics of Children's Rights and Representation*. Palgrave Macmillan Kommande.
- Saward, Michael, 2010. *The representative claim*. Oxford: Oxford University Press.
- Saward Michael, 2020. *Making representations: claim, counterclaim and the politics of acting for others*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.
- Schrag, Francis, 1975. "The child's status in the democratic state", *Political Theory* 3(4), s. 441-457.

- Shapiro, Ian, Stokes, Susan C., Wood, Elisabeth J. & Kirshner, Alexander S. (red.), 2009. *Political representation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Scudder, Mary F., 2020. *Beyond empathy and inclusion: the challenge of listening in democratic deliberation*. Oxford: Oxford University Press.
- Scudder, Mary F., 2021. "Measuring democratic listening: a listening quality index", *Political research quarterly*, s. 1-13.
- Stern, Rebecka, 2018. "Proportionate or panicky?: on developments in Swedish and Nordic asylum law in light of the 2015 'refugee crisis'", s. 233-262 i Karageorgiou, Eleni & Stoyanova, Vladislava (red.), *The new asylum and transit countries in Europe during and in the aftermath of the 2015/2016 crisis*. Brill Academic Publishers.
- Stretmo, Live, 2014. *Governing the Unaccompanied Child – Media, Policy and Practice*. Avhandling. Göteborgs universitet.
- Spång, Michael, 2008. "Svensk invandringspolitik i demokratiskt perspektiv. Swedish Immigration Policy and Democratic Legitimacy", i *Current Themes in Imer Research Number 8*, s. 64.
- Taft, K. Jessica, 2019. *The kids are in charge: activism and power in Peru's movement of working children*. New York: New York University Press.
- Thomas, Nigel, Hanson, Karl & Gran, Brian, 2011. "An independent voice for children's rights in Europe? The role of independent children's rights institutions in the EU", *The International Journal of Children's Rights* 19(3), 429-449.
- Twum-Danso, Imoh, Afua & Okyere, Samuel, 2020. "Towards a more holistic understanding of child participation: foregrounding the experiences of children in Ghana and Nigeria", *Children and Youth Services Review* 112, s. 1-7.
- Tyler, Imogen & Marciniak, Katarzyna, 2013. "Immigrant protest: an introduction", *Citizenship studies* 17(2), s. 143-156.
- Ung i Sverige, 2017. Tillgänglig på: www.ungisverige.nu (senast besökt februari 2019).
- Urbinati, Nadia, 2006. *Representative democracy: principles and genealogy*. Chicago: University of Chicago Press.
- Urbinati, Nadia & Warren, Mark, 2008. "The concept of representation in contemporary democratic theory", *Annual Review of Political Science* 11, s. 387-412.
- Vamstad, Johan & Kassman, Anders, 2021. "Historiska förändringar av ungdomars engagemang i civilsamhället – en demokratifråga?", *Statsvetenskaplig tidskrift*. Detta nummer.
- Wall, John, 2012. "Can democracy represent children? Towards a politics of difference", *Childhood* 19(1), s. 86-100.
- Wall, John, 2021. *Give children the right to vote: on democratizing democracy*. Bloomsbury Academic.
- Verhellen, E. & Spiesschaert, F. (red.), 1989. *Ombudswork for children*. Leuven: Acco Academic Publishing Company.

PRESS

- Dagens Nyheter, 24 november 2015. "Sverige anpassar nu flyktingmottagandet till EU:s lägstanivå. Tillgänglig på: <https://www.dn.se/nyheter/sverige/sverige-anpassar-nu-flyktingmottagandet-till-eus-lagstaniva/>.
- Dagens Nyheter, 11 augusti 2017. "Demonstranter på medborgarplatsen: vi ger aldrig upp". Tillgänglig på: <https://www.dn.se/sthlm/demonstranterna-pa-medborgarplatsen-vi-ger-aldrig-upp/> (senast besökt 12 augusti 2021).
- Svenska Dagbladet, 10 augusti 2017. "Migrationsverket avslår demonstranternas begäran". Tillgänglig på: <https://www.svd.se/generaldirektoren-avslar-demonstranternas-begaran> (senast besökt 12 augusti 2021).
- Svenska Dagbladet, 18 augusti 2021. "Svagt stöd i riksdagen för amnesti för Afghaner". Tillgänglig på: <https://www.svd.se/svagt-stod-i-riksdagen-for-amnesti-for-afghaner>.
- Svenska Dagbladet, 27 november 2017. "S och MP överens om ensamkommande". Tillgänglig på: <https://www.svd.se/uppgift-s-och-mp-overens-om-ensamkommande>.
- Sveriges Television, 24 november 2015. "Regeringen: Ny lagstiftning för färre asylsökande". Tillgänglig på: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/regeringen-utokade-id-kontroller-vid-gransen>.
- Sveriges Television, 11 augusti 2017, "Ensamkommande håller presskonferens". Tillgänglig på: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/ensamkommande-haller-presskonferens>.